Wat is en wat wil de Dietsche Trekvogel?

De “Bondswet” van den “Landsbond der Dietsche Trekvogels” zegt onder bepaling 5:

De Vereeniging stelt zich ten doel:
te bevorderen herleving der eigen volksaardige Nederlandsche ontwikkeling;
aan te kweeken liefde voor eigen volkssaard en eigen bodem;
hare leden in te prenten gevoel voor eer en deugd, voor plicht en orde;

en onder bepaling 6:

De vereeniging tracht dit doel te bereiken langs wettigen weg en wel door:
het bevorderen der herleving van waardevolle oude volksgebruiken, zeden en volkskunst;
het bevorderen van zang, lied en spel in open lucht en vrije natuur;
in ‘t bizonder door eene herleving van het oude volksspeeltuig, de dubbelkorige luit;
het houden van gemeenschappelijke wandeltochten;
het houden van feestelijke bijeenkomsten en wedstrijden;
het uitgeven van een tijdschrift; het oprichten van plaatselijke heemhuizen met leeskamer, jeugdboekerij, vergaderzaal voor lezingen ·met lichtbeelden, enz.;
het oprichten vim plaatselijke onderafdeelingen voor lichamelijke oefening en ontwikkeling (turnen, roeien, zeilen, enz.);
en andere wettige middelen, die aan het doe! bevorderlijk kunnen zijn.

De Dietsche Trekvogel-beweging is ontstaan in een tijd van, felst hartstochtelijkste tegenstelling en verscheuring in ons volk, met het door de schijnbaar ondempbare klove van klassenhaat en klassenstrijd te overbruggen door middel van dat eene, wat men als gemeenschapsgoed van een volk kan aanzien – *de volkskunst.*

Als wij den blik terugwerpen in dien hoog- en bloeitijd der Groot-nederlandsche volkskultuur, de zestiende eeuw, de gouden eeuw nog van onzen volkszang, worden wij gewaar, dat het de volkskunst – als eigenlijke uiting der volksziel – is, welke hare banden om hoog en laag, om rijk en arm, om jong en oud vereenigend strengelt. Er was meer schoonheid, meer geluk en tevredenheid in het leven van den enkeling, ook van den armste en ellendigste, zelfs in maatschappelijke toestanden, die bij hedendaagsche ver ten achter staan. Het was nog geen alledaagsche, geen gemechaniseerde en gematerialiseerde sleur. Oeroude diepzinnige gewijde zeden gebruiken, plechtigheden en feesten vulden het jaar; kostbare volksoverleveringen vormden den vaderlandschen stof, waaruit de volkskunst overvloedig in zang, toondicht, beeldende kunsten kon putten. Scheppend en uitoefenend nam de enkeling in het volk aan deze geestesgemeenschap deel, het ontvangene behoudend en weer tot nieuw leven en nieuwe vormen voortplantend, vast wortelend in den levenden bodem van zijn eigen volksaard, van zijn stam- en rasbewustzijn.

Deze kultureele gemeenschap van het gemoedsleve overbrugde elk verschil in rang en stand, in have en goed, in mate van schaving en ontwikkeling. Dezelfde schoone liederen klonken van de wieg tot het graf, van den rijke en den arme; in de hofzaal en de nederigste woning van den arbeider; het handwerk was nog een kunstwerk en de handwerker een kunstenaar; het tooneel nog een plaats van veredeling en stichting, waar het volk zelf vertolkend de dramatische kunst beoefende.

Nog was het verband met de natuur niet geheel verbroken en was de stedeling nog niet aan haar ontvreemd; men voelde de wedergeboorte van het leven in zich jaarlijks hernieuwen, in den meietijd. als de meiboom werd ingehaald en geplant, als de klokken werden geluid om de jeugd bijeen te roepen en de groene kronen werden opgehangen en het jonge volk tot reidans en zang noodde, tot meer natuurlijke gezonde en edelere levensvreugde dan onze hedendaagsche ontaarde grootsteedsche vermakelijkheden als tango-schuifdans-bar, cinema en ruwe eenzijdig-oppervlakkige sport.

Een onvermijdelijke, doch in hare gevolgen noodlottige, ontwikkeling van ons staatkundig en stoffelijk leven, veroorzaakte reeds vroegtijdig die breuk in onze volkseenheid, doordat slaafsche navolging van uitheemschen zuidelijken modedwang en ontaarding een verschillenden aard, van beschaving deed ontstaan en onze hoogere maatschappelijke standen van de lagere standen vervreemdde. Toen stierf ons volkslied; verstomde de volksmond en bloedde de rijke dietsche volkskunst dood: Sinds dien tijd verarmde onze volksziel geheel en al. De afgeloopen eeuw deed de werktuigelijke nijverheid en de fabrieksstad ontstaan en schiep die onnatuurlijke rampzalige grootsteedsche ontwikkeling, die tot een volslagen mechaniseering en materialiseering van den stadsmenschen zijn leven leidde, waarvan wij de onheilspellende gevolgen voor lichaam, geest en ziel, voor den enkeling, de samenleving als de maatschappij, heden beleven.

Tot hier toe en niet verder! Hier wil de Dietsche Trekvogel zijn stem verheffen en zijn land- en volksgenooten toeroepen! Laat ons een nieuw leven beginnen, een natuurlijk, het oude en eeuwig nieuwe jonge leven! Laat ons het krankzinnige drijven van de wereldstad bewust verzaken, waar wij niet leven maar worden geleefd, en niet meer tot bewustzijn kunnen komen en tot de diepe schoonheid des tevens kunnen geraken. Laat die rust, bestendigheid en vastheid in onze gemoederen en harten wederkeeren, welke voor eene wedergeboorte en hernieuwing de voorbereiding is. Laat ons medeleven niet de natuur, de goddelijke schepping, en ons levensjaar weer hiermede in verband brengen, teneinde naar lichaam en ziel weer gezond te kunnen worden. Laat ons terugkeeren tot die tijden onzer levens- en volkseenheid, tot de oerbronnen van onzen eigen aard en ons eigen wezen, waarvan men zich niet kan vervreemden; zonder de bron van het beste en edelsten zich te laten opdrogen. Wij kennen ons zelf niet meer!

Het gaat hier niet om eene ziellooze herleving van doode vormen, maar om de innerlijke bezieling, de bevruchting; het wederaan knoopen van snaren, die in ons hart en in onze ziel sprongen en verstomden; het weer verbinden van den verbroken band onzer volksgemeenschap. Daarbij moge ons de aanraking met ons oereigen verleden – waarvan wij nog zoo bitter weinig weten – helpen. Dan mogen er in ons volk weer zangers en dichters, kunstenaars van klank, woord en beeld opstaan en ons alledaagsche leven vullen met schoonheid en het wijden met het eeuwige en goddelijke, en aan hen allen, die thans onbevredigd zijn en blijven, weergeven, wat geen vermeerdering van stoffelijk bezit, geen vermindering van levenslasten of plichten kan geven – *een blij gemoed!*

Wie doet er met ons mee? Wie helpt ons? De Dietsche Trekvogel roept allen op, allen die van dietschen bloede en tonge zijn, onverschillig van welke staatkundige of geestelijke richting, van welke partij of welk geloof, van welken rang of stand zij mogen zijn!

Ons doel is klaar en duideliik en staat recht voor ons. De Dietsche Trekvogel gaat een eigen weg, door niemand voor hem betreden en werkt met eigen middelen. Zoo wil hij ook ons volk weer leeren *zingen*; d.w.z. het zich zelf, zijn gemoedsleven, weer leeren uiten, zoodat het weer

tot zich zelf kan komen. Ook hierin gaat de Dietsche Trekvogel een nieuwen weg, daar hij beter de ontstaans- en bestaansvoorwaarden, beter het verleden van den volkszang kent, dan vele andere verdienstelijke ijveraars in ons volk, die bezield met groote liefde en toewijding doch ontoereikende kennis van dit verleden, vroeger reeds pogingen in die richting ondernamen, welke noodzakelijk onvruchtbaar moesten blijven.

Dit geldt hoofdzakelijk voor de volkslied-uitgaven met klavierbegeleiding. Het klavier is hiervoor geheel en al ongeschikt, daar het een verzwakking van het muzikaal gehoor veroorzaakt; de toon wordt werktuigelijk voortgebracht en niet zelfstandig gevonden als op de snaren-speeltuigen. Dan is het klavier een begeleidings-speeltuig, dat men alleen in de binnenkamer kan gebruiken, en niet kan mee riemen op wandel- en zwerftochten door bosch en veld. Ten slotte is het door zijn prijs onsociaal en zal nooit als volksspeeltuig in aanmerking komen.

Voor bet eerst brengt de Dietsche Trekvogel aan ons volk ons oude volksspeeltuig. *de dubbelkorige luit*, weer, verheerlijkt in tallooze meesterwerken, onzer groote schilders der zestiende en zeventiende eeuw, het speeltuig, waarmede ons schoone volkslied eens heeft geleefd en gebloeid en ten gave is gedaald.

De luit kwam in vergetelheid, niet ten gevolge van een of andere technische achterlijkheid of omvolmaaktheid, maar in die tijd van algeheele geestelijke vernedering van ons volk en van vervlakking van gevoel en smaak onder invloed der zuidelijke ontaarding; toen onze betere standen luchtige en dubbelzinnige fransche en italiaansche herders-ariaatje's zongen en deze zonder veel moeite en kunstvaardigheid op het klavier of de gitaar-(luit) wilden begeleiden. En hiervoor leende zich de echte luit en het luitspel, dat in ons volk tot een hooge kunst was ontwikkeld, niet, daar dit evenveel toewijding vereischt als de beoefening van een strijkspeeltuig. Thans hernieuwd, verbeterd voor onze hedendaagsche behoeften, moge de dubbelkorige luit als echt volksspeeltuig, in bosch en hei, in de vrije natuur de dietsche tongen weer los maken en de dietsche harten laten opgaan. Want ons volk moet zelf zingen en spelen, zich zelf begeleiden als kunstenaar en wel *buiten* in Gods natuur, waar de mensch alleen vrij en hij zelf kan zijn.

In alle plaatsen moeten speelliedengilden ontstaan ter herleving van onzen volkszang en onze huismuziek, moeten de heem- en gouwfeesten, de openluchtspelen, het openlucht-toneel als nationaal drama getuigen van de herleving onzer volksziel, hare veredeling en wedergeboorte en van hare hereeniging. En van het Noorden uitgaande. moge zich onze beweging uitbreiden als Groot-Nederlandsche beweging, als geestelijke zedelijke steun voor onze broeders in Vlaanderen en Zuid-Afrika in den strijd om het bestaan en behoud van het dietsche ras, van dietschen aard en geest.

Voor de bekendmaking van het doel onzer beweging trekt ons eerste "Speelliedengilde" ons land rond en werft de harten van jong en oud aan, in de vaste hoop reeds komend jaar in den mid-zomer voor het eerst de bondsgezellen, Jong- en Oud-Trekvogels, van het gansche land tot een bondsgeding en landsfeest te kunnen samenroepen. Wat in het kort bestek van dit vlugschrift onaangeraakt moest blijven, zal uitvoerig worden behandeld in ons *tijdschrift* waarin wij onze jeugd weer met ons eigen stam- en rasverleden, eigen volkskracht en volksoverlevering hopen bekend te makend, de geestelijke stof voor onze Trekvogelwerking zullen geven en krachtdadig zullen medewerken aan de behandeling en oplossing der brandende staathuishoudkundige en maatschappelijke vraagstukken van den dag, die alleen in den zin onzer beweging bevredigend kunnen worden opgelost, o.a. door ontbinding der

fabrieks- en wereldstad en het weer gezeten maken van het z.g. in eigen heem en akkertuin als grondstandig element.

Wij hebben groote *middelen* noodig, vooral voor onze komende werking in lagere standen van ons volk, die met wantrouwen, verbittering en haat werden vervuld en die wij juist moeten trachten te bereiken. Wij hebben die middelen o.a. nodig, om onze *volkszang- en luitboeken, handboekjes voor volksdansen, kinder- en volkspelen* zoo billijk mogelijk te kunnen verspreiden; *fraaie luiten* als prijzen op *volksfeesten* voor *wedzang en wedspel* te kunnen uitloven; *vrije deelneming* van minder bemiddelden aan onze *Trekvogel-tochten* op zoo groot mogelijke schaal te kunnen verwezenlijken, onze *heemhuizen* te kunnen inrichten, enz., enz., enz.

Wie helpt ons zoo de revolutie bestrijden, door datgene te bevestigen, wat ons weer kan vereenigen, door opwekking van het edelele, hogere en betere in de volksziel en hare vrijmaking van lagere hartstochten.

Elke gift helpt ons duizendvoudigen zegen verspreiden, zon en licht brengen, waar het duister en koud is, blijheid des harten en des gemoeds uitzaaien in grootste eenzaamheid en dorheid van het dagelijksch- en werktuig-leven.

Tot onze *Nederlandsche jeugd*, de jongeren van jaren en allen, die zich nog jong van hart voelen of het zouden willen worden, richten ook den bovenstaanden oproep: *sluit u bij ons aan!* Tot de ouders en ouderen richten wij den oproep van ons plakaat: *zendt ons uw kinderen!* Steunt ons maatschappelijk vaderlandsch werk, ter herstelling van de eenheid in ons volk, ter veredeling van het gevoelsleven van ons volk. *Wordt lid van onzen Landsbond! Zendt bijdragen!*

Vrij en frank als een vogel in veld en lucht, trouw aan het nest, aan heem en honk, aan vaderland en volkstam, waar het ook zij –
Trekvogelheil!

Wirth, H. (1920). *Wat is en wil de Dietsche Trekvogel?* Den Haag: Landsbond der Dietsche Trekvogels, 1-6.